A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2019. március 14.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdése – A 6. cikk (1) bekezdése – Devizaalapú kölcsönszerződés – Árfolyamrés – Egy semmisnek nyilvánított tisztességtelen szerződési feltétel jogszabályi rendelkezéssel való helyettesítése – Árfolyamkockázat – A szerződésnek a tisztességtelen feltétel törlése utáni fennmaradása – Az egységes jogértelmezés nemzeti rendszere”

A C-118/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Budai Központi Kerületi Bíróság (Magyarország) a Bírósághoz 2017. március 7-én érkezett, 2017. január 9-i határozatával terjesztett elő a

Dunai Zsuzsanna

és

az **ERSTE Bank Hungary Zrt**.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök (előadó), F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund és L. S. Rossi bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– az ERSTE Bank Hungary Zrt. képviseletében Kende T. ügyvéd,

– az magyar kormány képviseletében Fehér M. Z., meghatalmazotti minőségben,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében Tokár A. és A. Cleenewerck de Crayencour, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: magyar.

a főtanácsnok indítványának a 2018. november 15-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) rendelkező részének a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal kapcsolatos 3. pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Dunai Zsuzsanna és az ERSTE Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: bank) között egy azt előíró szerződési feltétel állítólag tisztességtelen jellegének tárgyában terjesztették elő, hogy a devizaalapú kölcsön folyósításakor alkalmazandó átváltási árfolyam a bank által alkalmazott vételi árfolyamon, míg az annak törlesztésekor alkalmazandó átváltási árfolyam az eladási árfolyamon alapul.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 93/13/EGK rendelet

3 A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) tizenharmadik és huszonnegyedik preambulumbekezdése értelmében:

„mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket; mivel ezért nem tűnik szükségesnek, hogy alárendeljék ennek az irányelvnek azokat a feltételeket, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró felei; mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg;

[…]

mivel a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy ne alkalmazzanak tisztességtelen feltételeket az eladó vagy a szolgáltató fogyasztóval kötött szerződéseiben, de ha a szerződés mégis tartalmaz ilyen feltételeket, akkor azok ne legyenek kötelező érvényűek a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is kötelezi a feleket.”

4 Ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése így rendelkezik:

„Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró [helyesen: aláírói], különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”

6 Az említett irányelv 4. cikke szerint:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: Valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát – a 7. cikk sérelme nélkül – a szerződéskötés időpontjában, a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, a szerződéskötés valamennyi körülményének, továbbá e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételének figyelembevételével kell megítélni, amelytől e szerződés függ.]

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. [Helyesen: A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.]”

7 Ugyenezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése az alábbiakat mondja ki:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

8 A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A magyar jog

Az Alaptörvény

9 Az Alaptörvény 25. §-ának (3) bekezdése szerint:

„A Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.”

A DH 1 törvény

10 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH 1 törvény) 1. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„E törvény hatálya a 2004. május 1. napja és az e törvény hatálybalépésének napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjed ki. E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött devizaalapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forintalapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vált.”

11 A DH 1 törvény 3. §-ának (1) és (2) bekezdése így rendelkezik:

„(1) A fogyasztói kölcsönszerződésben – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

(2) Az (1) bekezdés szerinti semmis kikötés helyébe – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés (ideértve a törlesztőrészlet és a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék fizetését) tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép.”

12 Az említett törvény 4. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés – az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével […]

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a pénzügyi intézmény nem kezdeményezte a polgári peres eljárás lefolytatását, vagy a bíróság a keresetet elutasítja vagy a pert megszünteti, kivéve ha a szerződéses kikötés esetében a peres eljárás megindításának lehet helye, de az eljárás nem került megindításra, vagy az eljárás megindításra került, de a bíróság nem állapította meg a (2a) bekezdés szerint a szerződéses kikötés semmisségét.

(2a) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a bíróság annak semmisségét az elszámolásról szóló külön törvény alapján a [felügyeleti és fogyasztóvédelmi szerv] által indított közérdekű keresettel indított perben megállapította.

(3) A (2) és a (2a) bekezdésben foglalt esetben a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvény szerint meghatározott módon kell elszámolnia.”

A DH 2 törvény

13 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH 2 törvény) 37. §-ának (1) bekezdése az alábbiakat írja elő:

„E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. Ennek hiányában a keresetlevél, illetve a kereset érdemben – eredménytelen hiánypótlási felhívást követően – nem bírálható el. Ha a fél az érvénytelenség vagy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményének levonását kéri, úgy azt is meg kell jelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezményt alkalmazzon. A jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összegszerűen is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjesztenie.”

A DH 3 törvény

14 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: DH 3 törvény) 10. §-a szerint:

„A deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés tekintetében jogosult pénzügyi intézmény [a DH 2 törvény] szerinti elszámolási kötelezettsége teljesítésének határidejéig köteles a deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés alapján fennálló vagy az abból eredő teljes, [a DH 2 törvény] alapján teljesített elszámolás alapján megállapított tartozást – ideértve a devizában felszámított kamatot, díjat, jutalékot és költséget is – a fordulónappal az adott devizanem

a) 2014. június 16. napja és 2014. november 7. napja közötti időszakban [a Magyar Nemzeti Bank] által hivatalosan jegyzett devizaárfolyamainak átlaga vagy

b) 2014. november 7. napján [a Magyar Nemzeti Bank] által hivatalosan jegyzett devizaárfolyama

közül a fogyasztó számára kedvezőbb devizaárfolyamon forintkövetelésre átváltani […].”

15 Az említett törvény 15/A. §-a így rendelkezik:

„(1) A fogyasztói kölcsönszerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása, illetve az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása iránt indult és folyamatban lévő perekben e törvénynek a forintra váltást megállapító szabályait a fogyasztónak [a DH 2 törvény] alapján teljesített elszámolás szerint meghatározott, deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésből eredő tartozásának összegére is alkalmazni kell.

(2) A fogyasztónak az elszámolás fordulónapján forintban megállapított tartozását a határozathozatalig terjedő időszakban a fogyasztó által teljesített törlesztés összege csökkenti.

(3) A fogyasztói kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása esetén a feleknek [a DH 2 törvény] alapján teljesített elszámolás eredményeként meghatározott szerződéses jogait és kötelezettségeit e törvény szabályai alapján kell megállapítani.”

A Hpt.

16 A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdése értelmében:

„Semmis az a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés, amelyik nem tartalmazza

[…]

c) a szerződéssel kapcsolatos összes költséget, ideértve a kamatokat, járulékokat, valamint ezek éves, százalékban kifejezett értékét,

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

17 2007. május 24-én Dunai Zs. a bankkal svájci frank (CHF) alapú kölcsönszerződést kötött, és míg ugyanezen szerződés értelmében a hitelösszeget forintban (HUF) kellett folyósítani a bank által meghatározott tárgynapi CHF-HUF árfolyam szerint, amely alapján 14 734 000 HUF átutalására került sor; az ebből adódó svájci frankban számított hitelösszeg 115 573 CHF volt. Az említett szerződés azt is kimondta, hogy a kölcsönt forintban kell törleszteni, amelynél ugyanakkor a bank által meghatározott vételi árfolyam volt alkalmazandó.

18 Az érintett fizetőeszközök átváltási árfolyamának változásából adódó – és a forintnak a svájci frankkal szembeni leértékelődésében jelentkező – árfolyamkockázatot Dunai Zs. viselte.

19 Mivel az alapeljárás felei a szóban forgó szerződést közjegyzői okiratba foglalták, elegendő volt az adós nemteljesítése ahhoz, hogy az említett szerződés a magyar bíróságok előtti peres eljárás nélkül végrehajthatóvá váljon.

20 2016. április 12-én a közjegyző a bank kérelme alapján elrendelte a szerződés végrehajtását. Dunai Zs. a kérdést előterjesztő bíróság előtt ellentmondással élt a végrehajtás elrendelése ellen, arra hivatkozva, hogy a szerződés semmis, mivel az a Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontjába ütközően nem határozta meg a folyósításkor és a törlesztéskor alkalmazandó devizaárfolyam különbségét, az árfolyamrést.

21 A bank az ellentmondás elutasítását kérte.

22 A kérdést előterjesztő bíróság bemutatja, hogy 2014-ben a magyar jogalkotó több törvényt is hozott a devizaalapú kölcsönszerződésekről, melyek a Kúria által a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) kihirdetését követően az Alaptörvény 25. §-ának (3) bekezdése alapján a devizában nyilvántartott kölcsönszerződésekkel kapcsolatban hozott polgári jogegységi határozat végrehajtására irányultak. E határozatban a Kúria többek között tisztességtelennek ítélte az olyan kikötéseket, mint amilyeneket az alapügyben szereplő hitelszerződésbe illesztettek, amelyek értelmében a folyósításkor a vételi, a törlesztéskor pedig az eladási árfolyamot kell alkalmazni.

23 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az alapügyre alkalmazandó említett törvények előírják többek között azon kikötéseknek az ilyen szerződésekből való törlését, amelyek lehetővé tették a bank számára a saját devizavételi és devizaeladási árfolyamainak meghatározását, valamint ezeknek a Magyar Nemzeti Bank által az adott deviza tekintetében meghatározott hivatalos átváltási árfolyammal való helyettesítését. A jogalkotó e beavatkozásának következtében meg kellett szűnnie a különböző átváltási árfolyamok közötti különbségnek.

24 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy a jogalkotó ezen *ad hoc* jogalkotása miatt az eljáró bíróság többé nem állapíthatja meg a devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelenségét, mivel a beavatkozás megszüntette az érvénytelenségnek okot adó helyzetet, ami így maga után vonja a kölcsönszerződés érvényességét, következésképpen a fogyasztó továbbra is köteles viselni az árfolyamkockázat okozta pénzügyi terheket. Mivel a fogyasztó pontosan e kötelezettség alól akart mentesülni a bankkal szembeni kérelem benyújtásával, ellentétes lenne az ő érdekeivel, ha a kérdést előterjesztő bíróság érvényesnek nyilvánítaná az említett szerződést.

25 A kérdést előterjesztő bíróság szerint nyilvánvaló, hogy a magyar jogalkotó kifejezetten azzal az eredménnyel módosította a kölcsönszerződések tartalmát, hogy azzal a bankok javára befolyásolja az eljáró bíróságok döntését. E bíróság arra keres választ, hogy ezen állapot megfelel-e azon értelmezésnek, amelyet a Bíróság adott a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének.

26 A Kúria által hozható polgári jogegységi határozatokat illetően, amelyek között szerepel többek között a 2013. december 16-i 6/2013 PJE határozat is, amely előírja a kérdést előterjesztő bíróság számára, hogy érvényesnek kell nyilvánítania az olyan kölcsönszerződéseket, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, e bíróság rámutat, hogy e határozatoknak a Kúria által történő meghozatala során nem biztosított sem a törvényes bíró kijelölése, sem pedig a tisztességes eljárás feltételeinek a betartása. Márpedig, noha az említett határozatok meghozatala nem kontradiktórius eljárásban történik, e határozatok kötelezik azon bíróságokat, amelyek kontradiktórius jellegű peres eljárásban járnak el.

27 Ezzel kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság a Velencei Bizottság 2012. március 16–17-én Velencében (Olaszország) tartott, 90. plenáris ülésén elfogadott, a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényről és a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényről készített vélemény 69–75. pontjára hivatkozik, amelyből kitűnik, hogy a magyarországi „jogegységi” határozatok az alapvető jogok szempontjából aggályosak.

28 E körülmények között a Budai Központi Kerületi Bíróság (Magyarország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) rendelkező részének] 3. pontját, hogy a nemzeti bíróság akkor is orvosolhatja egy fogyasztói szerződés érvénytelenségét, ha a szerződés érvényben tartása ellentétes a fogyasztó gazdasági érdekeivel?

2) Összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít azonos típusú fogyasztói polgári jogi szerződéseket?

3) Az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít [devizaalapú] hitelszerződéseket egyes részleteiben fogyasztóvédelmi jogi tartalommal, de összességében a fogyasztóvédelmi méltányos érdekekkel ellentétes azon jogkövetkezményt kiváltva, hogy a módosítások folytán a kölcsönszerződés érvényes marad[,] és a fogyasztó továbbra is köteles viselni az árfolyamkockázat okozta terheket?

4) Összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. »polgári jogegységi határozatokkal« irányítja az eljáró bíróság ítélkezési gyakorlatát?

5) Az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén: összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. „polgári jogegységi határozatokkal" irányítja az eljáró bíróság ítélkezési gyakorlatát, amennyiben a jogegységi tanács bíró tagjainak kijelölése nem átlátható módon, nem előre meghatározott előírások szerint történik[,] és a jogegységi tanács eljárása nem nyilvános, utólag sem megismerhető, ideértve a felhasznált szakértői anyagok[at], jogirodalmi műveket, [valamint] az egyes tagok szavazatát, párhuzamos vagy különvéleményét?"

A Bíróság előtti eljárás

29 Dunai Zs. a Bíróság Hivatalához 2019. január 30-án benyújtott beadványában kérte az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását.

30 E kérelem alátámasztása érdekében lényegében arra hivatkozik, hogy a főtanácsnok indítványában kétségeit fejezte ki a Kúria jogegységi határozataival kapcsolatos negyedik és ötödik kérdés pontos jelentését illetően. E tekintetben Dunai Zs. szükségesnek tartja, hogy a körülmények olyan leírását bocsássa a Bíróság rendelkezésére, amelynek ismerete – véleménye szerint – elengedhetetlen ahhoz, hogy a Bíróság megértse az említett kérdések valódi tétjét, amely különösen azzal kapcsolatos, hogy a magyar bíróságokat sem a gyakorlatban, sem a nemzeti jog szabályai alapján nem kötelezi semmi arra, hogy figyelmen kívül hagyjanak egy jogegységi határozatot, ha az ellentétes az uniós joggal.

31 Eljárási szabályzatának 83. cikke alapján a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor elrendelheti az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, különösen, ha úgy ítéli meg, hogy az ügy körülményei nincsenek kellően feltárva, vagy ha a fél e szakasz befejezését követően a Bíróság határozatára nézve döntő jelentőségű új tényt hoz fel, illetve ha az ügyet olyan érv alapján kellene eldönteni, amelyet a felek, illetve az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23. cikke szerinti érdekeltek nem vitattak meg.

32 A jelen ügyben a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően úgy véli, hogy az ügy elbírálásához szükséges összes információval rendelkezik. Egyebekben rámutat arra, hogy a Dunai Zs. által előadottak nem minősülnek a Bíróság eljárási szabályzatának 83. cikke értelmében vett új ténynek.

33 E körülmények között nem kell elrendelni az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első három kérdésről

34 A kérdést előterjesztő bíróság az együttesen vizsgálandó első három kérdésével lényegében arra keres választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára még akkor sem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a devizaalapú kölcsönszerződés valamely rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, amely rendelkezés a fogyasztóra hárítja az érintett deviza eladási és vételi árfolyama közötti különbség költségeit, ha e bíróság úgy ítélné meg, hogy a szerződés érvényben tartása ellentétes a fogyasztó érdekeivel, mivel a fogyasztó továbbra is viseli a nemzeti fizetőeszköznek – amelyben a kölcsönösszeget kifizették – a külföldi devizával – amelyben a kölcsön törlesztendő – szembeni esetleges leértékelődésével kapcsolatos pénzügyi teherben jelentkező árfolyamkockázatot.

35 Elöljáróban pontosítani kell, hogy noha az első három kérdés kizárólag az árfolyamrésre vonatkozó rendelkezésre hivatkozik olyan tisztességtelen szerződési feltételként, amely az alapeljárás felperese szerint a kölcsönszerződés megsemmisítését igazolja, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az érintett azért hivatkozik e szerződési feltétel tisztességtelen jellegére, hogy mentesüljön az árfolyamkockázattól. Nem zárható tehát ki – amint arra a főtanácsnok indítványa 57. pontjában rámutatott –, hogy az alapügyben az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel alkalmazásával kapcsolatos kérdés továbbra is releváns, annál is inkább, mivel a kérdést előterjesztő bíróság hivatalból köteles lehet vizsgálni az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegét (lásd ebben az értelemben: 2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ennélfogva, a nemzeti bíróság részére olyan hasznos válasz adása érdekében, amely lehetővé teszi az előtte folyamatban lévő ügy elbírálását, az első három kérdést az olyan kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelem vizsgálata szempontjából is meg kell válaszolni, mint amilyen az alapügyben szerepel.

36 E tekintetben, először is, az olyan, árfolyamrésre vonatkozó szerződési feltételt illetően, amilyen az alapügyben szerepel, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy – amint az a jelen ítélet 9–14. pontjában kifejtésre került – az első három kérdésben szereplő jogszabályok között található a DH 1, a DH 2 és a DH 3 törvény, amelyeket az általuk szabályozott kölcsönszerződések megkötése után, a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítéletet (C-26/13, EU:C:2014:282) követően a Kúria által hozott határozat végrehajtása céljából hoztak meg. E törvények többek között tisztességtelennek és semmisnek minősítik az említett törvényekben meghatározott kölcsönszerződésekbe illesztett, árfolyamréssel kapcsolatos szerződési feltételeket, e szerződési feltételeket visszamenőleges hatállyal az adott devizának a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott hivatalos árfolyamát alkalmazó szerződési feltételekkel helyettesítik, és a kölcsön fennmaradó összegét a jövőre nézve nemzeti fizetőeszközben meghatározott kölcsönné alakítják át.

37 Ez utóbbi szerződési feltételeket illetően, amelyek az említett törvények értelmében visszamenőlegesen az érintett kölcsönszerződések részévé váltak, a Bíróság 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítéletének (C-51/17, EU:C:2018:750) 62–64. pontjában kimondta, hogy az ilyen, kötelező érvényű jogszabályi rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek nem tartozhatnak a 93/13 irányelv hatálya alá, mivel ez az irányelv a 2. cikkének (1) bekezdése értelmében nem alkalmazandó az eladó vagy szolgáltató, valamint a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő azon feltételekre, amelyeket valamely nemzeti szabályozás határoz meg.

38 Mindemellett az előzetes döntéshozatalra előterjesztett három kérdés nem magukra az említett jogszabályok által utólagosan a kölcsönszerződésekbe illesztett szerződési feltételekre, hanem e jogszabályoknak a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében az eredetileg az érintett kölcsönszerződésekben szereplő árfolyamra vonatkozó szerződési feltételt illetően biztosított védelemmel kapcsolatban kifejtett hatására irányul.

39 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az említett 6. cikk (1) bekezdése megköveteli, hogy a tagállamok rögzítsék, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

40 Jóllehet a magyar jogalkotó úgy orvosolta a hitelintézetek azon gyakorlatához kapcsolódó problémákat, hogy árfolyamrésre vonatkozó szerződési feltételeket tartalmazó kölcsönszerződéseket kötnek, hogy e szerződési feltételeket törvényi úton módosította, miközben a kölcsönszerződéseket érvényben tartotta, az ilyen megközelítés megfelel az uniós törvényhozó által a 93/13 irányelv, és többek között ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének keretében követett célkitűzésnek. E cél ugyanis a felek közötti egyensúly helyreállítása elvileg egy szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítása (lásd ebben az értelemben: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 31. pont).

41 Ugyanakkor e 6. cikk (1) bekezdését illetően a Bíróság azt is kimondta, hogy azt úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást; ezen értelmezésnek azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne (lásd ebben az értelemben: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. pont).

42 Noha a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése nem képezi akadályát annak, hogy a tagállamok jogszabállyal vessenek véget a tisztességtelen szerződési feltételeknek a fogyasztók és eladók vagy szolgáltatók közötti szerződésekben történő használatának, attól még a jogalkotó e vonatkozásban köteles tiszteletben tartani az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből következő követelményeket.

43 Az ugyanis, hogy bizonyos szerződési feltételeket jogszabály útján minősítettek tisztességtelennek és semmisnek, valamint azokat az adott szerződés érvényben tartása érdekében új szerződési feltételekkel helyettesítették, nem fejthet ki olyan hatást, amely gyengíti a fogyasztók számára biztosított – a jelen ítélet 40. pontjában felidézett – védelmet.

44 A jelen ügyben, jóllehet a Dunai Zs. által benyújtott kereset az eredetileg a bankkal kötött kölcsönszerződésben foglalt, árfolyamrésre vonatkozó feltételen alapult, a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a fent hivatkozott nemzeti jogszabályok, amelyek az ilyen jellegű szerződési feltételeket tisztességtelennek nyilvánították, lehetővé teszik-e azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben Dunai Zs. az ilyen tisztességtelen feltétel hiányában lett volna, többek között azzal, hogy biztosítják az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – Dunai Zs. kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot (lásd ebben az értelemben: 2018. május 31-i Sziber ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367, 53. pont).

45 Ebből következően a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamréssel kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló olyan kérelemnek, mint amilyen az alapügyben szerepel, feltéve hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna.

46 Másodszor, az árfolyamkockázattal kapcsolatos szerződési feltételeket illetően ki kell emelni elsősorban, hogy a Bíróság a 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, EU:C:2018:750) 65–67. pontjában megállapította, hogy a jelen ítélet 36. pontjában felidézett megfontolások nem jelentik azt, hogy az ilyen szerződési feltételek összességükben nem tartozhatnak a 93/13 irányelv hatálya alá, mivel a DH 1 törvény 3. §-ának (2) bekezdéséből és a DH 3 törvény 10. §-ából származó módosítások mögött nem volt olyan szándék, hogy az érintett kölcsönszerződés megkötésének időpontja és annak a DH 3 törvény értelmében forintra történő átváltása közötti időszakot illetően egészében rendezzék az árfolyamkockázattal kapcsolatos kérdést.

47 A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal, úgy tűnik, azon előfeltevésből indul ki, hogy a DH 1, a DH 2 és a DH 3 törvény rendelkezései értelmében nem áll módjában megsemmisíteni az olyan kölcsönszerződést, amilyen az alapügyben szerepel, ha az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellege bizonyítást nyer, és arra keres választ, hogy a megsemmisítés lehetetlensége összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével.

48 E tekintetben másodsorban emlékeztetni kell arra, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos szerződési feltételeket illetően a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy az ilyen szerződési feltételek a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartoznak, tekintve, hogy a kölcsönszerződés elsődleges tárgyát határozzák meg, és csak akkor mentesülnek a tisztességtelen jellegükre vonatkozó vizsgálat alól, ha az illetékes nemzeti bíróság eseti vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az

eladók vagy szolgáltatók azokat világosan és érthetően fogalmazták meg (lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

49 Harmadszor, amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az olyan, az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltételnek, mint amilyen az alapügyben szerepel, a megfogalmazása a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében nem világos és nem érthető, e bíróságnak vizsgálnia kell az említett szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, különösen pedig azt, hogy az a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő az átlagos fogyasztó kárára (lásd ebben az értelemben: 2017. január 26-i Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60, 64. pont).

50 Negyedszer, az ilyen szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegéből eredő következményeket illetően a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése megköveteli – amint azt a jelen ítélet 39. pontja is felidézte –, hogy a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

51 Ötödször, azt a kérdést illetően, hogy az olyan kölcsönszerződést, amilyen az alapügyben szerepel, teljes egészében meg kell-e semmisíteni, ha megállapítják, hogy az abban szereplő valamelyik szerződési feltétel tisztességtelen, hangsúlyozni kell egyfelől, amint arra a jelen ítélet 40. pontja is emlékeztetett, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a felek közötti egyensúly helyreállítására, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítására irányul. Másfelől a szerződésnek főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés ilyen módon való fennmaradása jogilag lehetséges (2017. január 26-i Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60, 71. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amit objektív megközelítésből kell vizsgálni (lásd ebben az értelemben: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 32. pont).

52 Márpedig a jelen ügyben – amint arra a jelen ítélet 48. pontja már rámutatott – az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel határozza meg a szerződés elsődleges tárgyát. Így egy ilyen esetben a szerződés érvényben tartása nem tűnik jogilag lehetségesnek, ezt azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell mérlegelnie.

53 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság által adott információkból, úgy tűnik, az következik, hogy az olyan nemzeti törvényi rendelkezés, amilyen az alapügyben szerepel – a jelen ügyben a DH 2 törvény 37. §-ának (1) bekezdése – azt vonja magával, hogy ha a fogyasztó bármely, az árfolyamrésre vonatkozó vagy egyoldalú kamat-, illetve költségemelést lehetővé tevő szerződési feltételtől eltérő szerződési feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozik, akkor kérnie kell az eljáró bíróságtól, hogy a szerződést a határozathozatalig terjedő időre nyilvánítsa hatályosnak. Így e rendelkezés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétesen megakadályozza, hogy a fogyasztó az érintett tisztességtelen szerződési feltétel alól – adott esetben, ha az említett szerződési feltétel hiányában e szerződés nem teljesíthető, az érintett szerződés teljes egészében történő megsemmisítése útján – mentesüljön.

54 Egyebekben pontosítani kell azt is, hogy noha a Bíróság a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítéletében (C-26/13, EU:C:2014:282, 83. és 84. pont) elismerte, hogy a nemzeti bíróságnak annak érdekében, hogy a szerződést érvényben tartsa, lehetősége van a tisztességtelen szerződési feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítésére, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy e lehetőség azon esetekre korlátozódik, amelyekben a teljes szerződés megsemmisítése folytán a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék, és ily módon az ez utóbbit büntetné (lásd ebben az értelemben: 2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 74. pont; 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 61. pont).

55 Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság által tett megállapításokból kitűnik, hogy a szerződés érvényben tartása az alapügyben ellentétes Dunai Zs. érdekeivel. A jelen ítélet előző pontja szerinti helyettesítésnek ez esetben, úgy tűnik, nincs helye.

56 A fenti megfontolásokra tekintettel az első három kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:

– azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamréssel kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló olyan kérelemnek, mint amilyen az alapügyben szerepel, feltéve hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna, és

– azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető.

A negyedik és ötödik kérdésről

57 A kérdést előterjesztő bíróság az együttesen vizsgálandó negyedik és ötödik kérdésével lényegében arra keres választ, hogy az uniós joggal, különösen a hatékony bírói jogvédelem és a tisztességes eljárás elvével a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítására irányuló uniós célkitűzésre tekintettel ellentétes-e az, hogy az alsóbb szintű nemzeti bíróságokat az igazságszolgáltatási tevékenységük gyakorlása során az olyan legfelsőbb bíróság, mint a Kúria által az egységes jogértelmezés érdekében hozott elvont és általános jellegű határozatok formálisan kötelezik.

58 Elöljáróban kétségtelen, hogy a kérdést előterjesztő bíróság annak érdekében, hogy kifejtse az olyan egységesítési eljárásnak az uniós joggal való összeegyeztethetőségével kapcsolatos kétségeit, mint amilyen az alapügyben szerepel, a negyedik és ötödik kérdés alátámasztása céljából előadott indokolásában nemcsak a védelem magas szintjének biztosításához fűződő uniós feladatokra és az olyan alapvető elvekre utal, mint a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog, hanem néhány olyan konkrét uniós jogi rendelkezésre is, mint az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikke. E kérdések azonban igen általános jelleggel a magyar bírósági rendszer felépítésére és azon eszközökre vonatkoznak, amelyeket az a nemzeti ítélkezési gyakorlat egységességének biztosítása érdekében előír.

59 Márpedig, amint arra lényegében a főtanácsnok indítványának 103. és 106. pontjában rámutatott, egyrészt e tényező csak nagyon távoli kapcsolatban lévőnek tűnik az alapjogvitával, amely egy fogyasztónak azon kérelmére vonatkozik, hogy megszabaduljon az általa megkötött kölcsönszerződéstől az abban foglalt szerződési feltétel tisztességtelen jellegére tekintettel, másrészt a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott információkból az látszik kitűnni, hogy immár a DH 1, DH 2 és DH 3 törvény kötelezi a magyar bíróságokat a fogyasztók olyan tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelme terén, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, nem pedig a Kúria e téren hozott határozatai, mivel e törvényeket e határozatok végrehajtása céljából hozták meg.

60 E tényezőkre tekintettel meg kell tehát állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a negyedik és ötödik kérdésével azt kívánja megtudni, hogy Charta 47. cikkének fényében értelmezett 93/13 irányelvvel ellentétes-e az, hogy valamely tagállam legfelsőbb bírósága az egységes jogértelmezés érdekében ezen irányelv végrehajtásának részletes szabályait illetően kötelező határozatokat hoz.

61 E tekintetben e kérdésekre igenlő választ lehetne adni, egyrészt ha e határozatok nem tennék lehetővé a hatáskörrel rendelkező bíróság számára a 93/13 irányelv szabályai teljes érvényesülésének azáltal történő biztosítását, hogy szükség esetén saját hatáskörben figyelmen kívül hagyja az összes azzal ellentétes – és akár későbbi – nemzeti jogszabályi rendelkezést, beleértve az azzal ellentétes bírósági gyakorlatot is, és nem kell sem kérnie, sem megvárnia azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő előzetes megsemmisítését, másrészt ha akadályba ütközne az a lehetőség, hogy a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon (lásd ebben az értelemben: 2016. április 5-i PFE ítélet, C-689/13, EU:C:2016:199, 34., 40. és 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 Márpedig a Bíróság rendelkezésére álló iratokból nem tűnik ki, hogy a kérdést előterjesztő bíróság az ilyen határozatokat ne tudná figyelmen kívül hagyni, amennyiben a 93/13 irányelv teljes érvényesülésének biztosítása céljából azt szükségesnek ítélné meg, és az sem, hogy – amint azt a jelen eljárás is igazolja – e kérdésben ne tudna előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz fordulni. Ezenkívül az akta egyetlen irata sem bizonyítja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság ne tudna a jelen ügyben az alapeljárás felperesének az irányelvből fakadó jogainak védelme érdekében hatékony jogorvoslatot biztosítani.

63 Egyebekben, amint arra lényegében a főtanácsnok indítványának 113. pontjában rámutatott, a Bíróság a 2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítéletének (C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643) 68. pontjában kimondta, hogy nem lehet kizárni, hogy valamely tagállam legfelsőbb bíróságai a nemzeti jog értelmezésének egységesítésére irányuló szerepkörükben és a jogbiztonság érdekében kidolgozhatnak a 93/13 irányelv tiszteletben tartása mellett bizonyos kritériumokat, amelyek mentén az alsóbb fokú bíróságoknak vizsgálniuk kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét.

64 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik és ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Charta 47. cikkének fényében értelmezett 93/13 irányelvvel nem ellentétes az, hogy valamely tagállam legfelsőbb bírósága az egységes jogértelmezés érdekében ezen irányelv végrehajtásának részletes szabályait illetően kötelező határozatokat hoz, amennyiben azok nem képezik akadályát sem annak, hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság az említett irányelvben foglalt szabályok teljes érvényesülését biztosítsa, és a fogyasztó számára az ezen irányelvből fakadó jogainak védelme érdekében hatékony jogorvoslatot nyújtson, sem pedig annak, hogy ezt illetően előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon, amit azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy:**

   – **azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamréssel kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló olyan kérelemnek, mint amilyen az alapügyben szerepel, feltéve hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna, és**

   – **azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető.**

2) **Az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének fényében értelmezett 93/13 irányelvvel nem ellentétes az, hogy valamely tagállam legfelsőbb bírósága az egységes jogértelmezés érdekében ezen irányelv végrehajtásának részletes szabályait illetően kötelező határozatokat hoz, amennyiben azok nem képezik akadályát sem annak, hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság az említett irányelvben foglalt szabályok teljes érvényesülését biztosítsa, és a fogyasztó számára az ezen irányelvből fakadó jogainak védelme érdekében hatékony jogorvoslatot nyújtson, sem pedig annak, hogy ezt illetően előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon, amit azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.**

Prechal Biltgen Malenovský

Fernlund Rossi

Kihirdetve Luxembourgban, a 2019. március 14-i nyilvános ülésen.

A. Calot Escobar
hivatalvezető

A. Prechal
a harmadik tanács elnöke